

ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ
Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ '24
Στο πλαίσιο της τελικής φάσης του
13^{ου} Πανελλαδικού Μαθητικού Διαγωνισμού Φιλοσοφικού Δοκιμίου
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

Πάτρα 1-2 Μαρτίου 2024

Α΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ελευθερία και Νόμος στον Νεοελληνικό Διαφωτισμό

Μέσα από το πρίσμα αυτό είναι δυνατόν να αναδειχθεί η σημασία της διδασκαλίας συναφών κειμένων της περιόδου του Νεοελληνικού Διαφωτισμού (Αδαμαντίου Κοραή, Ελληνικής Νομαρχίας, Βενιαμίν Λεσβίου) για την κατανόηση των πολιτικών προϋποθέσεων της παρουσίας του ατόμου στον Δημόσιο Χώρο ως πολίτη.

Ο Κωνσταντίνος Πέτσιος είναι Καθηγητής Ιστορίας της Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και Διευθυντής του Εργαστηρίου Ερευνών Νεοελληνικής Φιλοσοφίας, το οποίο έχει τιμηθεί με δύο (2) Βραβεία Αριστείας για την ψηφιακή προβολή των τεκμηρίων που αφορούν την μελέτη της Νεοελληνικής Φιλοσοφίας. Οι εργασίες του άπτονται της Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας και των ανέκδοτων πηγών της Νεοελληνικής Σκέψης, καθώς και των συναφειών της με τον αρχαιοελληνικό, βυζαντινό και ευρωπαϊκό στοχασμό.

Η εκπροσώπηση της σύγχρονης νεοελληνικής φιλοσοφίας στο μάθημα της Φιλοσοφίας του Λυκείου

Το μάθημα της Φιλοσοφίας στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξετάζει κατ' ουσίαν δύο αντικείμενα: την αρχαία ελληνική φιλοσοφία και τη νεώτερη καθώς και στοιχεία της σύγχρονης δυτικής φιλοσοφίας. Το πρόγραμμα του μαθήματος θα έπρεπε να συμπληρώνεται στα ελληνικά σχολεία όχι μόνο με τον ελληνικό διαφωτισμό αλλά και με την σύγχρονη ελληνική φιλοσοφία του 20ου αιώνα. Οι απόφοιτοι Λυκείου θα έπρεπε να γνωρίζουν τους όρους και τις κατευθύνσεις παραγωγής του ελληνικού φιλοσοφικού λόγου καθώς και τους εκπροσώπους των κυριοτέρων ρευμάτων και τάσεων, διότι με τον τρόπο αυτό θα κατανοούσαν πολύ καλύτερα την σύγχρονη κοινωνική ιστορία της Ελλάδας.

Ο Μιχαήλ Παρούσης είναι Αναπλ. Καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαίου και Πρόεδρος του Τμήματος Φιλοσοφίας του ΠΠ. Διδάσκει Εφαρμοσμένη Ηθική, και Σύγχρονη Πρακτική και Πολιτική Φιλοσοφία και τα τελευταία ακαδημαϊκά έτη το μάθημα Σύγχρονη Ελληνική Φιλοσοφία. Για την διδακτορική του διατριβή στην επιστημολογία του δικαίου έχει τιμηθεί με το Ευρωπαϊκό Βραβείο Θεωρίας του Δικαίου στις Βρυξέλλες και το Βραβείο Ρότεκ του Πανεπιστημίου Φράμπουργκ.

Η οντογένεση της βίας: από την εγγενή επιθετικότητα έως τις παρεκκλίνουσες βίαιες συμπεριφορές

Κατερίνα Καραϊβάζογλου, Δρ. Ιατρικής, παιδοψυχίατρος

Στην παρουσίαση θα παρακολουθήσουμε την οντογενετική εξέλιξη της ανθρώπινης βίαιης συμπεριφοράς. Αρχικά, θα εστιάσουμε στην έμφυτη ροπή του ανθρώπου προς την επιθετικότητα προκειμένου να διασφαλίσει τη ζωή του, το χώρο του και τους απαραίτητους πόρους για την επιβίωσή του. Στη συνέχεια θα αναλύσουμε τις φυσιολογικές διεργασίες ωρίμανσης του εγκεφάλου υπό την επίδραση τόσο της γενετικής προδιάθεσης όσο και των εμπειριών ζωής και της κοινωνικής μάθησης που τελικά οδηγούν στον έλεγχο των παρορμήσεων και στην ανάδυση των πιο προσαρμοστικών συμπεριφορών κοινωνικοποίησης. Τέλος, θα αναφερθούμε στους βιολογικούς και ψυχοκοινωνικούς παράγοντες που διαταρράσσουν αυτούς τους μηχανισμούς ωρίμανσης με αποτέλεσμα την εδραίωση των ψυχοπαθολογικών εκδηλώσεων της βίας όπως π.χ. ο εκφοβισμός, η ανεξέλεγκτη επιθετικότητα, η διαταραχή διαγωγής και η αντικοινωνική προσωπικότητα.

Κατερίνα Καραϊβάζογλου

Παιδοψυχίατρος, Διδάκτωρ Ιατρικής του Πανεπιστημίου Πατρών (2016), διδάσκουσα Π.Δ. 407/80 για το μάθημα της Νευροψυχιατρικής στο ίδιο Τμήμα (ΕΕ2021/22). Είναι επιστημονική υπεύθυνη του Κέντρου Ημέρας για παιδιά με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος και άλλες αναπτυξιακές διαταραχές της ΕΨΥΠΕΑ στο Μεσολόγγι και επόπτρια του συλλόγου ΑΜΕΑ "Αλκυόνη" στη Ναύπακτο.

Ενδοσχολική βία και αρμοδιότητες στελεχών εκπαίδευσης και εκπαιδευτικών για την αντιμετώπισή της

Γεώργιος Παπατσιμπας, Φρ. Φιλολογίας, Σύμβουλος Εκ/σης Φιλολόγων

Η ενδοσχολική βία, φαινόμενο που εντοπίστηκε και μελετήθηκε για πρώτη φορά το 1978 από τον Σουηδό καθηγητή ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο Bergen, Dan Olweus, θεωρείται ένα πολυδιάστατο κοινωνικό φαινόμενο που τείνει να λάβει ολοένα και περισσότερο ανησυχητικές διαστάσεις στις σύγχρονες κοινωνίες και είναι βέβαιο ότι έχει βλαβερές συνέπειες στην ψυχοσυναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού όπως και στη διαδικασία μάθησης. Έκτοτε, οι επιστημονικές προσεγγίσεις έχουν διευρυνθεί και ιδίως μετά το 2000 εμφανίζονται και τα πρώτα ερευνητικά δεδομένα τα οποία δείχνουν την έκταση και ένταση του προβλήματος. Στη χώρα μας ο σχετικά πρόσφατος νόμος 5029/2023 (ΦΕΚ τ. Α' 55) δηλώνει τη βούληση της πολιτείας να επιληφθεί του προβλήματος τόσο με μέτρα προληπτικά όσο και με στοχευμένες δράσεις για την αντιμετώπισή του. Αυτό το σύγχρονο πλαίσιο πρόληψης και παιδαγωγικής αντιμετώπισης της επιθετικής συμπεριφοράς και βίας μεταξύ των μαθητών/τριών στον χώρο του σχολείου θα παρουσιάσω στην εισήγησή μου.

*Ο Γεώργιος Παπατοίμπας, Διδάκτωρ φιλολογίας Παν/μίου Ιωαννίνων και Μ.Α. του FernUniversität Hagen, είναι σύμβουλος εκπαίδευσης φιλολόγων και Επιμορφωτής Α' του Ι.Ε.Π.. Υπηρέτησε για πολλά χρόνια από θέσεις ευθύνης την ελληνική Μέση Εκπαίδευση στην Γερμανία, ως Συντονιστής Εκπαίδευσης στο Μόναχο και ως διευθυντής του Λυκείου Αννοβέρου. Διετέλεσε διευθυντής 2ου Γενικού Λυκείου Πατρών. Έχει μεταφράσει μαζί με τον Α. Κεσίσογλου το *Περί έρμηνείας* (2012, εκδ. Σμίλη) του Αριστοτέλη όπως και το *Περί λέξεως* (Γ' της Ρητορικής, 2023, εκδ. Σμίλη). Επιμελήθηκε την έκδοση *E. Schwyzer, Η σύνταξη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας*, Αθήνα 2002, εκδ. Παπαδήμα. Έχει συγγράψει διδακτικά εγχειρίδια. Μελέτες και άρθρα του έχουν δημοσιευθεί σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά.*

Μη-βία. Ουτοπία και πραγματικότητα

Οι περισσότεροι άνθρωποι θα έκριναν ανεπιφύλακτα ως προτιμότερες εκείνες τις κοινωνικοπολιτικές και προσωπικές σχέσεις οι οποίες δεν απαιτούν τη χρήση βίας για την επίλυση των διαφορών. Στον περιορισμό ή και την εκμηδένιση της βίας είναι άλλωστε προσανατολισμένες, σε μεγάλο βαθμό, οι προσπάθειές μας, σε συλλογικό και σε ατομικό επίπεδο; Είναι, άραγε, εφικτή η πραγμάτωση του ιδεώδους της μη-βίας. Είναι δυνατή η παύση σχέσεων βίας χωρίς χρησιμοποίηση βίας εκ μέρους εκείνων που επιδιώκουν την αλλαγή. Είναι ρεαλιστική επιδίωξη εκείνη της στερέωσης θεσμών και συνθηκών που δεν θα περιλαμβάνουν άσκηση ή απειλή βίας. Μπορούμε, τέλος, να ελπίζουμε ότι θα εξαλείψουμε πλήρως τη βία στους διαπροσωπικούς μας δεσμούς. Ερωτήματα όπως τα παραπάνω έχουν απασχολήσει επανειλημμένως τη φιλοσοφία. Θα συζητήσουμε κάποιες από τις απόψεις που διατυπώθηκαν και θα επιχειρήσουμε να τις επανεξετάσουμε υπό την προοπτική του σήμερα.

Ο Γιώργος Σαγκριώτης είναι Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών. Σπούδασε στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και εκπόνησε εκεί τη διδακτορική διατριβή του. Έχει διατελέσει διδάσκων και ερευνητής στα Πανεπιστήμια της Φραγκφούρτης, του Μύνστερ, του Οσναμπρύνκ, όπως επίσης στο Ε.Κ.Π.Α. και στο Πανεπιστήμιο Brown.

Γ' ΣΥΝΕΔΡΙΑ: ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Το νέο αναλυτικό πρόγραμμα της φιλοσοφίας στο Λύκειο

Θεματικές της συζήτησης: το γενικότερο πλαίσιο κα το πνεύμα του νέου προγράμματος - διδακτικές μέθοδοι βάσει του νέου προγράμματος - η φιλοσοφία στο νέο πρόγραμμα ως δραστηριότητα και ως πεδίο επιχειρηματολογίας στην τάξη - η αναγκαιότητα της ιστορικής διάστασης στην φιλοσοφική παιδεία των νέων – επισημάνσεις για το περιεχόμενο του μαθήματος και την εικόνα της φιλοσοφίας στο νέο πρόγραμμα

Σύντομες βιογραφικές αναφορές για τους συμμετέχοντες στην συζήτηση

Ο Στέλιος Βιρβιδάκης σπούδασε Φιλοσοφία στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, στο Πανεπιστήμιο Paris I και στο Πανεπιστήμιο Princeton (Ph.D) και είναι ομότιμος καθηγητής Φιλοσοφίας στο Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης του ΕΚΠΑ. Ως επισκέπτης καθηγητής έχει διδάξει στα Πανεπιστήμια Κύπρου, Rennes και Grenoble (Γαλλία), Keio (Ιαπωνία), Seoul National University (Κορέα), Masaryk University (Τσεχία) και Wuhan (Κίνα). Στις επιστημονικές του δημοσιεύσεις συμπεριλαμβάνονται, η μονογραφία *La robustesse du bien* (Éditions Jacqueline Chambon, 1996) [σε εκτενέστερη ελληνική έκδοση, Η υφή της ηθικής πραγματικότητας (Leader Books, 2009)] και η επμέλεια (μαζί με τον Μιχάλη Φιλίππου) του τόμου *Επιχειρήματα για την ύπαρξη του Θεού και άλλα δοκίμια αναλυτικής φιλοσοφίας της θρησκείας* (Άρτος Ζωής, 2018). Οι δημοσιεύσεις του αφορούν κυρίως σε θέματα ηθικής φιλοσοφίας, γνωσιολογίας, φιλοσοφίας της θρησκείας και φιλοσοφίας της λογοτεχνίας. Έχει ακόμη συνεργαστεί σε διάφορες περιστάσεις με το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, έχει συμμετάσχει στη διαμόρφωση Προγραμμάτων Σπουδών και στη συγγραφή εγχειριδίων διδασκαλίας της φιλοσοφίας στο Λύκειο και ήταν πολλές φορές μέλος της επιτροπής κριτών σε διεθνείς μαθητικές Ολυμπιάδες φιλοσοφίας και σε μαθητικούς αγώνες επιχειρηματολογίας/αντιλογίας. Είναι διευθυντής της Συντακτικής Επιτροπής του φιλοσοφικού περιοδικού *Δευκαλίων*, μέλος της Διοικούσας Επιτροπής της FISP (Fédération internationale des sociétés philosophiques), μέλος του Διεθνούς Ινστιτούτου Φιλοσοφίας (Institut international de philosophie) και του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κοινοβουλίου (European Cultural Parliament), καθώς και Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου Αρχαίου Ελληνικού και Κινεζικού Πολιτισμού. Από τη Γαλλική κυβέρνηση του έχει απονεμηθεί ο τίτλος του *Chevalier dans l'ordre des Palmes Académiques*.

Η Χαρινέλα Τουρνά, είναι Διδάκτωρ Φιλοσοφίας του ΕΚΠΑ. Τίτλος διατριβής και εκδοθέντος βιβλίου: *Η αποδόμηση ή η παρανάγνωση του παρμενίδειου ποιήματος από τον Χάιντεγκερ*. Διδάσκουσα επί σειρά ετών το μάθημα σε Πειραματικά και Πρότυπα Λύκεια στην Αττική. Μέλος της συγγραφικής ομάδας του ισχύοντος βιβλίου «*Αρχές Φιλοσοφίας*» από το 2006. Τέως Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων Δ' Αθήνας και νυν Σύμβουλος Εκπαίδευσης Φιλολόγων Β' Αθήνας. Ως Σύμβουλος έχει διοργανώσει και διοργανώνει πολλά επιμορφωτικά σεμινάρια στη διδακτική του μαθήματος της Φιλοσοφίας. Συμμετείχε στη σύνταξη του ΠΣ του 2002, την αναθεώρησή του το 2014 και στην εκπόνηση του νέου ΠΣ του 2020. Υπήρξε Επιμορφώτρια Α' στο περιεχόμενο του τελευταίου ΠΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ εκ μέρους του ΙΕΠ. Ανακοινώσεις σε συνέδρια για πολυτροπικές διδακτικές πρακτικές στο μάθημα της Φιλοσοφίας με βασική μέριμνα την ανανεωμένη διδακτική πράξη του φιλοσοφείν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Ο Σταύρος Καραγεωργάκης είναι διδάκτωρ Ιστορίας και Φιλοσοφίας των Επιστημών και της Τεχνολογίας. Έχει διδάξει ως ειδικός συνεργάτης στο ΕΚΠΑ, στο ΑΠΘ, στο ΔΠΘ κ.α. Έχει γράψει τα βιβλία *Ζώα*, *Στα Πλοκάμια της Ανθρώπινης Ηθικής και Περιβαλλοντική Φιλοσοφία και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Διδάσκει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση από το 2009 έως σήμερα. Ήταν μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής του Ι.Ε.Π. για το νέο πρόγραμμα σπουδών του μαθήματος της φιλοσοφίας στην Β' τάξη του λυκείου.

Ο Γεώργιος Ηλιόπουλος είναι Διδάκτωρ Φιλοσοφίας του Freie Universität του Βερολίνου και μέλος ΕΔΙΠ του Τμήματος Φιλοσοφίας του ΕΚΠΑ. Υπήρξε καθηγητής Δ/θμιας Εκπαίδευσης επί 24 έτη και Διευθυντής Γυμνασίου και Λυκείου επί τέσσερα. Από το 2018 Πρόεδρος της ΕΚΔΕΦ (Ενωσης Εκπαιδευτικών και Διανοουμένων για την Φιλοσοφία στην

Εκπαίδευση). Έργο: *Ganzes und Teile des Politischen bei Aristoteles* (Tectum Verlag, 2004) και Πλάτων, Σοφιστής, μτφρ.-σχόλια-επίμετρο, (Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2021).

Ο **Χάρης Ταμπάκης** είναι Διδάκτωρ Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και μέλος ΕΔΙΠ στο Τμήμα Φιλοσοφίας του ΠΠ. Σπούδασε στο Αριστοτέλειο Π. Θεσσαλονίκης και στο Π. Paris-IV (Σορβόνη) ως υπότροφος του Ι.Κ.Υ.. Δίδαξε για χρόνια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η διδακτορική του διατριβή τιμήθηκε με το Καυταντζόγλειο Βραβείο της Φιλοσοφικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α. (2016) και με το βραβείο καλύτερης ελληνικής φιλοσοφικής διατριβής ετών 2015 και 2016 του περιοδικού «Κριτικά» του Α.Π.Θ. και Ίδρυματος Ι. Σ. Λάτση. Συνεργάστηκε στο πρόγραμμα «Αριστοτελιστές» του ΑΠΘ και έχει οριστεί Επόπτης για το μάθημα της Φιλοσοφίας στο έργο «Ψηφιακός μετασχηματισμός της εκπαίδευσης» του ΙΕΠ.

Επιστημονική Οργανωτική Επιτροπή

Αικατερίνη Καλέρη, Ομότιμη Καθηγήτρια, Συντονίστρια,
Μιχαήλ Παρούσης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πρόεδρος Τμ. Φιλοσοφίας,
Ανδρέας Μιχαλάκης, Επίκουρος Καθηγητής,
Γιώργος Σαγκριώτης, Επίκουρος Καθηγητής,
Χάρης Ταμπάκης, Δρ. Φιλοσοφίας, μέλος ΕΔΙΠ, Γραμματέας